

Элмуратов Ш.З.

КЫРГЫЗСТАНДЫН АЙМАКТАРЫНЫН ИМИДЖИН КӨТӨРҮҮДӨ
АЙМАКТЫК БРЕНДИНГДИН РОЛУ

Элмуратов Ш.З.

РОЛЬ РЕГИОНАЛЬНОГО БРЕНДИНГА В УЛУЧШЕНИИ ИМИДЖА
РЕГИОНОВ КЫРГЫЗСТАНА

Sh. Elmuratov

ROLE OF REGIONAL BRANDING IN IMPROVING THE IMAGE
OF THE REGIONS OF KYRGYZSTAN

УДК: 330.3

Бул макалада аймактык брендинг түшүнүгүнүн маңызы ачылат. Аймактык брендингдин Кыргызстандын экономикасы үчүн болгон актуалдуулугу талкууланат. Аймактын позитивдүү имиджи аймактын туруктуу өнүгүүсүнүн негизги факторлорунун бири катары аймактын ресурстук потенциалын өнүктүрүүдө жана жаңы жумуш орундарын түзүүдө натыйжалуу инновациялык долбоорлорду ишке ашырууда негизги ролдо экендиги баарыбызга белгилүү. Региондун имиджи – туризмдик ишкердүүлүктү өнүктүрүү, инвестицияларды тартуу, ар кандай өндүрүштүк-экономикалык маселелерди чечүүдө негизги функцияны ишке ашырып, илимий жана практикалык кызыгууну арттырат. Ошондой эле Баткен облусундагы тарыхый, маданий, туристтик потенциалы бар, облустун имиджин көтөрө турган объектилер жөнүндө сөз кылынат. Региондун инвестициялык потенциалын көтөрүүнүн ар кандай жолдору талкууланат, региондун брендингдин көтөрүүчү факторлор каралат. Бул маселелерди изилдөө аймактын брендингдин жөнгө салуунун натыйжалуу тутумун иштеп чыгууга мүмкүндүк берет.

Негизги сөздөр: бренд, аймак, имидж, регион, туризм, инвестиция, потенциал, маданий, тарыхый, мурастар.

В данной статье раскрывается суть концепции регионального брендинга. Будет обсуждена актуальность регионального брендинга для экономики Кыргызстана. Позитивный имидж региона считается одним из ключевых факторов устойчивого развития региона, который играет ключевую роль в развитии ресурсного потенциала региона и реализации эффективных инновационных проектов по созданию новых рабочих мест. Имидж региона играет ключевую роль в развитии туризма, инвестирования, решении различных производственно-экономических задач, повышает научный и практический интерес. Также будет идти речь об объектах Баткенской области, которые обладают историческим, культурным и туристическим потенциалом, что повысит имидж региона. Будут обсуждены различные способы увеличения инвестиционного потенциала региона, а также факторы, которые повысят брендинг региона. Изучение этих вопросов позволит разработать эффективную систему регулирования регионального брендинга.

Ключевые слова: бренд, регион, имидж, регион, туризм, инвестиции, потенциал, культурное, историческое, наследие.

This article reveals the essence of the concept of regional branding. The relevance of regional branding for the Kyrgyz economy will be discussed. The positive image of the region is considered

one of the key factors in the sustainable development of the region, which plays a key role in the development of the resource potential of the region and the implementation of effective innovative projects to create new jobs. The image of the region plays a key role in the development of tourism, investment, solving various production and economic problems, increases scientific and practical interest. We will also talk about the objects of the Batken region, which have historical, cultural and tourist potential, which will enhance the image of the region. Various ways to increase the investment potential of the region will be discussed, as well as factors that will enhance the branding of the region. Studying these issues will allow developing an effective system for regulating regional branding.

Key words: brand, region, image, region, tourism, investment, potential, cultural, historical, heritage.

Заманбап экономикалык шарттарда, аймактын позитивдүү имиджи аймактын туруктуу өнүгүүсүнүн негизги факторлорунун бири болуп турганда, бизнес коомчулугу аймактын ресурстук потенциалын өнүктүрүүгө жана жаңы жумуш орундарын түзүүдө натыйжалуу инновациялык долбоорлорду ишке ашырууга кызыгуусун арттырууда. Ушуга байланыштуу, аймактын экономикалык потенциалынын, маданияттын жана туризмдин инфраструктурасынын маанилүү компоненти катары брендингдин өнүгүшүн эске алганда, аймактык брендингдин өнүгүшү барган сайын популярдуулукка ээ болууда.

Белгилей кетүүчү нерсе, региондук брендингдинде аймактын калыптанган жагымдуу образы, социалдык активдүү калктын аң-сезиминде гана эмес, ушул аймактын чегинде ошондой эле башка чарбалык субъекттер арасында аны алга жылдыруу негизи орунда экендиги белгилүү.

Демек, региондун позитивдүү имиджи сырттан кирүүчү жана ички туризмди өнүктүрүүнүн алкагында аймактын рейтингин жогорулатып, Кыргызстан жана бүтүндөй регионалдык бренд жөнүндө жагымдуу таасир калтырат.

Аймактын имиджи - ишкердүүлүктү жогорулатуу, инвестицияларды тартуу, социалдык жана экономикалык маселелерди чечүүдө экономикалык функцияны ишке ашырат.

Ушуга байланыштуу, аймактын позитивдүү имиджин калыптандыруу жана илгерилетүү Кыргызстандын рыногунун шарттарында аймактын өндүрүштүк-экономикалык потенциалынын артыкчылыктарын эң пайдалуу түрдө көрсөтүп жана ишке ашырып, илимий жана практикалык кызыгууну пайда кылат.

Ошол эле учурда аймактык брендинг – бул суб-бренддердин бүтүндөй сериясын камтыган, бир брендин ар кандай имидждик компоненттерин чагылдыра алган татаал түшүнүк.

Маркетингдеги татаал көрүнүш катары бренд көп аспектилүү. Негизги түшүнүк «бренд» термини болуп саналган ар кандай заманбап басылмалар көп, анда региондун имиджинин темасына байланыштуу басылмаларды табууга болот.

Улуу Британиялык Симон Анхольт, аймактын брендинги боюнча алгачкы изилдөөчүлөрдүн бири катары «жер жерлердин брендинги» деген түшүнүктү киргизип, аймакты – өнүмгө (товарга) салыштырып, аймакты бренддөө процессин – өнүмдү же кызматты бренддөө процессинин көз карашы менен кароого кыйла түшүнүктүү мүмкүндүк берди [1].

Ушундай ички түзүмгө карабастан, товардын бренди жана аймактын бренди бир катар айырмалоочу белгилерге ээ болуп, алар аймактык бреннди иштеп чыгууда брендин идентификациясы, максаттуу аудитория, түзүү максаты, брендин иштөө мөөнөтү, дизайн жана нарктар эске алынышы керек.

Брендинг түшүнүгү бул бренди түзүү жана өнүктүрүү процесси жана анын иденттүүлүгү деп айтууга болот. Бренддин өнүгүү процесси үзгүлтүксүз: убакыттын өтүшү менен ал өзгөрүлүп жаткан базар чөйрөсүнө жана керектөөчүлөрдүн түшүнүгүнө байланыштуу жаңыланып туруусу зарыл [2].

Ар кандай брендингдин максаты – кандайдыр бир объектини курчап турган атаандаштарынан айырмалап, мүмкүн болушунча көбүрөөк киреше же инвестиция тартуу болуп эсептелет. Инвестициялоо жана кандайдыр бир аймакты өнүктүрүү – аймактык брендингдин негизги максаттары болуп саналат.

Аймактарды брендингдин негизги максаттарын түшүнүү – регионалдык бийликтин жана бизнес коомчулугунун, шаарлардын жана региондордун брендинин өнүгүшүнө көбүрөөк көңүл буруу жөнүндө маалымдуулугуна өбөлгө түзөт. Акыркы мезгилге чейин аймактык брендингдин көпчүлүк аспектилерин ар кандай багыттардагы байланыштын (аймактын архаикалык геральдикасы, ар кандай иш-чаралар жана майрамдар жөнүндө окуялар, маалымат каражаттары аркылуу аймак жөнүндө маалыматтардын чачыранды агымы ж.б.) чачыранды шилтемелери болгон. Азыр

аймакты өнүктүрүү идеясын түзүүгө бирдиктүү ыкманы иштеп чыгуу тенденциясы байкалууда жана ал регионду мамлекеттик деңгээлде өнүктүрүү планына дал келет [3]. Жогоруда айтылгандардын баарынын натыйжасында биз аймактын өнүгүшүнүн маданий жана тарыхый мейкиндигине токтолуп, Баткен облусунун имиджинин бренддик стратегиясын карап көрөбүз.

Баткен облусу аймагы туристтик жайларга жана өлкөнүн түндүгүндө өспөгөн ар кандай жашылча-жемиштерге бай. Ошондой эле аймакта жалпы коомчулукка белгисиз көптөгөн кооз жана уникалдуу жерлер бар. Баткендин жаратылышы альпинизм, треккинг, сафари, велосипед тебүүгө сонун. Ошондой эле Баткенде парaplанда секирүү сыяктуу активдүү жана экстремалдык спорт түрлөрү менен машыгууга ыңгайлуу жерлер көп. Баткен облусу жарганат жана башка сойлоп жүрүүчү жаныбарлардын бейиши болгон үңкүрлөрү менен белгилүү. Ал эми климаты өтө ысык келет [4].

Баткен районунда жалпы аянты 720 км² ашуун болгон 530дан ашык мөңгү бар. Мөңгүлөрдүн көпчүлүгү Алай кырка тоосунун түндүк капталында (568,1 км²), калганы Түркстан тоо кыркаларында (151 км²) жайгашкан.

Ай-Көл көлү. Көл Саркент улуттук жаратылыш паркында 3000 метр бийиктикте жайгашкан. Көл Памир-Алай тоо системасына кирген Түркстан кырка тоосунун түндүк капталында жайгашкан. Көлдүн аты ийри айга окшогон формасынан келип чыккан. Тилекке каршы, көлгө жакын келип, жээктен баса албайсың, анткени анын айланасы таштар менен курчалган. Анын бардык сулуулугун бийиктиктен гана көрүүгө болот. Кыш мезгилинде көл толугу менен тоңот.

«Саркент» улуттук жаратылыш паркы. Парктын иши жок болуп кетүү алдында турган өсүмдүктөр менен жаныбарларды сактоого жана коргоого багытталган. Парктын аянты 66194 гектарды түзөт. Парктын аймагы карагай жана арча токойлоруна бай жана ал жерде бийик тоолуу беш көл бар. Мындан тышкары, сейил бакта Кызыл китепке кирген көптөгөн жаныбарлар: илбирс, сүлөөсүн, күрөң аюу, тоо бүркүтү, балабан жана башка канаттуулар жашайт. Ошондой эле паркта ар кандай формадагы жана көлөмдөгү кызыктуу үңкүрлөр көп.

Кан-и-Гут үңкүрү. Кан-и-Гут үңкүрү Баткендин түштүк тарабында жайгашкан жана аймак үчүн маданий жана тарыхый мааниге ээ. Бул үңкүр Улуу Жибек Жолу доорунда абдан белгилүү болгон. Ошол учурда бул үңкүрдөн күмүш казылып алынган. Европада абдан белгилүү Абу Али ибн Сина, Авиценна өзүнүн чыгармаларында дал ушул үңкүр жөнүндө айткан.

Ар кандай булактарга ылайык, үңкүрдөгү жер астындагы жумуштар 1500 жылга созулган. Бүгүнкү күндө анын чыныгы өлчөмдөрү толугу менен белгилүү эмес. Ошого карабастан 2017-жылы изилдөөлөр жүргүзүлүп, учурда үңкүрдүн белгилүү узундугу 6 км түзөт. Бирок, адамдын көзүнөн дагы канча орун жашырылганы табышмак бойдон калууда. Үңкүрдүн ичинде аскадагы сүрөттөрдү жана байыркы чалгындоо иштеринин издерин көрүүгө болот. 19-кылымдан бери ушул үңкүрдө изилдөө иштери уланып, бүгүнкү күнгө чейин окумуштуу спелеологдорду таң калтырбай койбойт. Кан-и-Гут өлкө үчүн өтө маданий жана тарыхый мааниси бар сырдуу жана уникалдуу эстеликтердин бири бойдон калууда.

Каравшан капчыгайы. Бул капчыгайдын жаратылышы Калифорниядагы Йосемит паркына абдан окшош. Ал Баткен облусунун батыш тарабындагы Түркстан кырка тоосунда жайгашкан. Тоолордун бийиктиги 5500 метрден ашат, ал эми жолдордун татаалдыгы компьютердик оюндардын татаал версиясын элестетет жана көптөгөн тоскоолдуктарды камтыйт. Бул жер альпинисттер үчүн абдан ылайыктуу. Сейилдөө жана башка жөө саякаттарды ушул жерден уюштурса болот. Капчыгайга унаалар үчүн жол жок. Ошондуктан, ар бир адам узак сейилдөөгө даяр болушу керек. Жакынкы айылдан Каравшан капчыгайына эки күндө жөө барууга болот.

Сары-Тоо тоолору. Самаркандек айылында жайгашкан Сары-Тоо тоолору жергиликтүү тургундар арасында абдан популярдуу. Ар кандай маалыматтарга караганда, мурда Сармат деңизи ушул жерде болгон, бирок кийинчерээк соолуп калган. Бул жерден 485 миллион жыл мурун өскөн көптөгөн сөөктөрдү, гетеродонт моллюскаларынын калдыктарын жана өсүмдүк калдыктарын көрүүгө болот. Тоонун боорунда ар кандай формадагы жана түрдөгү гүлдөр өсөт. Гүлдөр, табылгалар жана көк асман айкалыштырылгыс кооздукту жаратат. Кооз сүрөттөр жана видеолор үчүн бул жерге фотографтар жана операторлор кинотасмаларды жана жаңы үйлөнгөндөр үчүн азыр белгилүү болгон «Love story» тартууга келишет.

Айгүл Таш тоосу. Туристтерди кызыктырган жана Баткен облусунун имиджин көтөргөн дагы бир маданий объект Баткендеги эң белгилүү жер Айгүл тоосу болсо керек. Ал Баткен шаарынан 20 км алыстыкта жайгашкан. Атактуу Айгүл гүлү тоонун көлөкөлүү тарабында өсөт. Бул эң кооз жана кайталангыс гүл жөнүндө билбеген адам жок деп ойлойм. Бул ысым ага тоонун көлөкөлүү тарабында гана өскөндүктөн коюлган. Дагы бир уламышка караганда, Айгүл аттуу кыз башка бирөөнү сүйүп калганына

карабай, күч менен турмушка беришкен. Кайгыга батып, кайгыруу үчүн, кыз алыскы тоолорго кетип, кайра кайтып келген эмес. Анын чын жүрөктөн чыккан көз жашынан сулуу жана сейрек кездешүүчү Айгүл гүлү өсүп чыккан делет.

Айгүл өтө уникалдуу гүл жана аны дүйнө жүзү боюнча кезиктирүү мүмкүн эмес. Бул гүл абдан кооз. Алар жалбырактарынын ачык кызгылт сары түсү жана тоо өсүмдүктөрү үчүн өтө эле адаттан тыш чоң көлөмү менен айырмаланат. Бул гүл апрель айында гүлдөйт жана эки жума гана гүлдөйт, калган убакытта аны эч жерден кезиктирүүгө болбойт. Айгүлдү башка жерге көчүрүп салууга далай аракеттер жасалды, бирок алардын бардыгы текке кетти.

Кан чеби (Кудаяр-Хан чеби) - Кыргызстандын Баткен облусунда, Баткенден 60 чакырым түштүктө, Түркстан кырка тоосунда жайгашкан Кокон чебинин урандылары [5].

Кокон хандыгы кеңири болгон Фергана өрөөнүнүн түштүк тармагынан баштап, азыркы Казакстандын аймагындагы Балхаш көлүнө чейинки аймакты ээлеген мамлекет. Бир нече кылымдар бою бул аймакта жашаган бардык элдерди баш ийдирип, хандык аймактагы эң коркунучтуу күч болгон. XVII кылымда курулган Кан чеби Кокон хандыгынын гүлдөп турган мезгилине таандык. Сепил Түркстан кырка тоосунун боорунда дээрлик жарым чакырымга созулуп жатат. Сепилдин улуу жашына карабастан, анын дубалдары кемчиликсиз сакталган. Бүгүнкү күнгө чейин кум таштан курулган көптөгөн жылчыктарды, бөлмөлөрдү, баш калкалоочу жайларды ж.б. көрүүгө болот. Сепил чыгыш жана батыш болуп эки бөлүккө бөлүнөт. Чыгыштагы курулуш кошумча курулуш болсо, батыш – тескерисинче, Кокон хандыгынын бардык күчүн камтыган. Сепил иш жүзүндө душмандарга жеткиликсиз болгон жана биринчи кезекте коргонуу максатында кызмат кылган.

Советтик мезгилде эле чептин аймагында өрүк бак отургузулган. Сепилдин айланасында кооз тоолор жана эс алуучу жагымдуу жайлар бар.

«Дугаба» альпинисттик базасы. Региондун рекреациялык тутумунун негизин Памир-Алайда, Алай кырка тоосунун боорунда, Кадамжай районунун борборунан 31 км алыстыкта жайгашкан «Дугаба» альпинисттик базасы түзөт. Альпинизм базасы Дугаба дарыясынын капчыгайында, деңиз деңгээлинен 2100 метр бийиктикте жайгашкан. Дарыянын жээги жана анын куймалары жалбырактуу жана ийне жалбырактуу токойлор менен капталган, алардын арасында арча жана Тянь-Шань карагайлары басымдуулук кылат. Тоонун жогору жагында, түбөлүк кардын

чегине чейин созулган кең тоолуу шалбаалар башталат. Андан 6-7 км алыстыкта аты жок мөңгү жайгашкан. Негизинин жанында бир нече мөңгүлөр бар, алардын узундугу 3-4 км жетет. Дугаба комплекси эл аралык стандарттарга жооп берет (альпинизм боюнча тажрыйбалуу инструкторлордун, көзөмөлдөө-куткаруу кызматынын ж.б.). Жакшы уюштурулган тейлөө жана уникалдуу маршруттарынан улам, Дугаба комплексине дээрлик бардык эл аралык деңгээлдеги альпинисттер келишет. Пирамидальная чокусу (деңиз деңгээлинен 5509,9 м) региондо гана эмес, бүткүл Кыргызстандагы альпинизм жана туристтик зонанын башкы сыймыгы болуп саналат. Дал ушул жерде альпинизм боюнча СССРдин чемпионаттары өткөн. Райондо туризм тармагы келечектүү [6].

Баткен облусунун «Айгүл» гүлү, ошондой эле жогоруда аталган маданий-тарыхый бренддери, туристтик-рекреациялык кластери аймактын маданий жана тарыхый мурастарын сактап калбастан, аймактын имиджин көтөрүп, ата-мекендик жана чет элдик туристтерди тартуунун ийгиликтүү жолу катары кызмат кылаары талашсыз.

Маданий жана тарыхый бренддердин өнүгүшү, аймактын брендин түзүүчү аспектилеринин бири катары, туристтик өнүмдү түзүүгө жана жайылтууга мүмкүндүк берет, бул өз кезегинде аймактын имиджин көтөрөт деп эсептейбиз.

Адабияттар:

1. Саймон Анхольт, Джереми Хильдрет, Бренд Америка: мать всех брендов, М.: ООО Изд-во «Добрая книга», 2010.–232с.
2. Старов С.А., Управление брендами: учеб. / С.А. Старов; Высшая школа менеджмента СПбГУ. – 2-е изд., испр. – СПб.: Изд-во «Высшая школа менеджмента», 2008.– 500 с.
3. Пуляев А.В., Территориальный маркетинг: развитие культурно-исторических брендов города как возможность оздоровить туристическую индустрию региона // Сборник научных трудов по итогам международной научно-практической конференции «Вопросы и проблемы экономики и менеджмента в современном мире». Выпуск II. Омск. 2015 г. С. 232–233.
4. limon.kg/news: сайтынын Баткен облусунун кызыктуу фактылары тууралуу материалдары.
5. Kabar.kg сайтынын Баткен облусу тууралуу материалдары.
6. Batken.Aio.Kg/Ru/Page/About-Batken сайты. Баткен областы.
7. Джакубов Н.К. Состояние рынка труда и бедности населения в Кыргызстане. Известия ВУЗов Кыргызстана. 2019. № 9. С. 37-42